

O Congreso de Xi Jinping

Descripción

O XIX Congreso que o Partido Comunista da China (PCCh) vai celebrar este outono é un dos mais importantes da súa historia recente. En primeiro lugar, porque discorre nunha etapa crucial do proceso de modernización que vive o país; tamén porque acelera a conta atrás para o primeiro centenario da fundación do Partido (2021); en terceiro lugar porque pode significar o nacemento do “xiísmo” como inspiración teórica da China do século XXI. A axenda chinesa actual vén marcada por dúas datas referenciais: ese 2021 e o 2049, cando se celebre o primeiro centenario do trunfo da Revolución de Mao.

O XIX Congreso que o Partido Comunista da China (PCCh) vai celebrar este outono é un dos mais importantes da súa historia recente. En primeiro lugar, porque discorre nunha etapa crucial do proceso de modernización que vive o país; tamén porque acelera a conta atrás para o primeiro centenario da fundación do Partido (2021); en terceiro lugar porque pode significar o nacemento do “xiísmo” como inspiración teórica da China do século XXI. A axenda chinesa actual vén marcada por dúas datas referenciais: ese 2021 e o 2049, cando se celebre o primeiro centenario do trunfo da Revolución de Mao.

Un lustro con Xi Jinping

O actual home forte da China é Xi Jinping. A súa xestión no primeiro lustro á fronte do PCCh saldouse con importantes cambios na estrutura xeral do poder, tanto a nivel central como territorial. No plano dos efectivos, por exemplo, 15 dos 171 membros suplentes do Comité Central foron purgados desde 2012. Cabe sinalar que desde a fundación do partido en 1921 só 9 foron expulsados de devandito máximo órgano entre congresos. No ámbito territorial tampouco se quedou atrás. Cada semana, os despachos da axencia de noticias Xinhua abundan nas caídas de líderes provinciais ou de nivel inferior, xa sexa no ámbito do Partido, do executivo, lexislativo ou xudicial.

Noutra orde, Xi promoveu reformas profundas. No eido económico, a transformación da estrutura produtiva para deixar de ser a “fábrica do mundo” foi o seu principal cabalo de batalla. No social, a loita contra a pobreza co obxectivo da construción dunha sociedade acomodada arredor de 2020. No eido da cultura, o fomento do neo-tradicionalismo como antídoto fronte á penetración liberal occidental. No político, a construción dun Estado con dereito capaz de reforzar a institucionalidade e a loita contra a corrupción. No ideolóxico, un rearme maior coa ollada posta na multiplicación do control dos medios. No eido da seguridade, a maior reforma militar de todos os tempos e a afirmación das súas posicións en áreas disputadas con terceiros países. No diplomático, coa promoción da Ruta da Seda e o liderado dunha mundialización inclusiva trala vitoria de Trump nos EUA, a China pisa máis forte ca nunca.

Amplamente considerado como o líder máis poderoso do país en 40 anos, Xi reforzou o seu control sobre todos os aspectos da política chinesa, desde os seus militares á sociedade civil. Cabe recordar que asumiu o control da Comisión Militar Central desde o principio do seu mandato e a súa campaña contra a corrupción, que segue viva, permitiulle librarse de poderosos adversarios como Bo Xilai ou Zhou Yongkang, triturando as súas respectivas bases de apoio. Todo iso valeulle igualmente para reforzar o poder persoal pero tamén o poder do Partido sobre os gobernos centrais ou locais. Ademais, preside varios importantes grupos dirixentes principais, incluíndo os de nova creación relativos á reforma económica, a ciberseguridade ou a seguridade nacional, entre outros.

O barómetro territorial

Nos últimos meses, asistimos a remocións dos cargos principais nalgúns provincias, un feito que actúa de barómetro do alcance do poder de Xi Jinping e da evolución da correlación de forzas entre os diferentes clans internos de cara ao XIX Congreso.

En tal sentido, cabe significar primeiro a importancia do feito territorial como elemento caracterizador destas faccións, tradicionalmente asociadas na súa identificación a unha provincia concreta. Así, historicamente, falouse do clan de

Shandong, de Fujian, ou de Shanghái, por citar algúns, de forma que unha provincia determinada pode ser a orixe dunha base de poder máis ampla e servir de trampolín para unha estratexia máis ambiciosa a nivel estatal. Obviamente, as provincias máis ricas, as costeiras, constitúen o referente idóneo para construír esa base de poder mentres que as provincias do interior axudan a “facer carreira” aos líderes. Aínda que estas son paso obrigado da meritocracia, as primeiras son as máis disputadas.

No poder territorial chinés debemos distinguir catro niveis: os catro municipios subordinados directamente ao poder central (Beijing, Shanghái, Tianjin e Chongqing), as provincias e as rexións autónomas (Mongolia Interior, Guangxi, Ningxia, Tibet e Xinjiang). A maiores teríamos as rexións administrativas especiais de Hong Kong e Macau cun perfil diferente e asociadas á política de “un país, dous sistemas”.

Na estrutura de poder nestas demarcacións territoriais débese significar a importancia, en primeiro lugar, do xefe ou secretario do Partido como referente máximo que acostuma actuar cos seus secretarios adxuntos, a miúdo dous; o outro alicerce efectivo é o gobernador, responsable do poder executivo e que tamén actúa auxiliado por dous vicegobernadores. Habitualmente, os titulares de ambos cargos evidencian a nota característica das afinidades principais na provincia pero nalgúns casos particulares convén prestar atención ao segundo chanzo pois pode reflectir unha complexidade maior. Un bo exemplo diso, como veremos, é unha municipalidade tan importante como Shanghái.

Tres clans principais pugnan pola influencia de cara ao XIX Congreso do PCCh. Dunha banda, o liderado por Xi Jinping, que algúns denominan como o clan de Zhejiang (aínda que outra provincia favorecida en menor grado por Xi é Fujian), onde serviu entre 2002 e 2007, contando tamén co apoio dos *príncipes vermellos*, herdeiros dos revolucionarios veteranos. Conta ademais co seu aliado Wang Qishan que aproveitou estes anos á fronte da Comisión Central de Control Disciplinario (CCCCD), o máximo órgano anticorrupción, para dar forma a unha facción específica que rema a favor de Xi; a que agrupa aos *luanpai* ou líderes que presentan como denominador común a súa filiación na Liga da Mocidade e a afinidade con Hu Jintao, a quen Xi relevou na dirección do país; e o clan de Shanghái, asociado ao tamén ex secretario xeral Jiang Zemin. Complementariamente, existen tanto persoas (o ex primeiro ministro Wen Jiabao, por exemplo) como territorios (Guangdong) que manifestan bases específicas e máis plurais pero igualmente máis limitadas no seu impacto global.

Nestes anos, Xi manobrou intensamente para aumentar a súa base de apoio e reducir a dos seus rivais, aínda que seguindo métodos diferentes e adaptados a cada caso. No suposto da facción de Jiang Zemin, o ariete principal foi a reivindicación da ética e a limpeza do Partido. Aínda que houbo episodios similares na facción relacionada con Hu Jintao (caso de Ling Jihua, por exemplo), os métodos preferentes foron outros, por exemplo, a redución do orzamento da Liga da Mocidade Comunista á metade. Hai tres figuras en activo de referencia da Liga: o vicepresidente do Estado Li Yuanchao, o vice primeiro ministro Wang Yang e o xefe do PCCh en Guangdong, Hu Chunhua. Os tres son membros do Buró Político. O clan de Shanghái sufriu unha mingua considerable nestes anos sendo o branco predilecto de Xi.

Cabe sinalar que os tres grupos non teñen grandes diferenzas de política e todos coinciden no mandato xeral do sistema, é dicir, a aposta por un “camiño chinés” e a senda nacionalista, aínda que uns poidan ser máis liberais ca outros, especialmente no económico. Á facción da Liga adxudícaselle ata 14 dos 25 membros do Buró Político pero outros reducen lixeiramente a súa entidade. Máis unánime é a previsión de que tal significación verase reducida sensiblemente tralo XIX Congreso.

De cara ao conclave deste ano, moita atención préstase aos cinco membros do Comité Permanente do Buró Político que deben saír por razóns de idade, á continuidade ou non de Wang Qishan pois superaría a idade, á preservación do consenso na elección dos novos membros, á aceptación ou non por parte de Xi do sucesor designado polo seu antecesor e a vixencia da regra da designación cruzada, ao reflexo ou non da vontade de Xi de aspirar a un terceiro mandato, etc., pero non menos importante é a pugna pola composición do Buró Político do que deben saír en torno á metade dos seus membros e ás proxeccións territoriais dos respectivos clans.

A estes efectos, unha das características do mandato de Xi é a volta de rosca á centralización do poder, unha dinámica que pode ter consecuencias importantes. En primeiro lugar, pode dificultar as capacidades de adaptación do sistema xa que as autoridades locais teñen problemas para interpretar as directivas centrais e viven co temor ao castigo por desviarse da ruta aprobada oficialmente. É por iso que, malia tantas sesións de estudo dos documentos centrais, recoñécese a existencia dunha certa parálise a nivel local tanto pola loita contra a corrupción como pola demanda de disciplina e de lealdade máxima. En segundo lugar, esta política sinala reservas ao que foi habitual en tempos de Deng Xiaoping, cando a iniciativa e a experimentación eran a norma e se fomentaba. As alternativas probábanse a nivel local e despois, se valían,

estendíanse a nivel de todo o país unha vez corrixidas as súas carencias. Agora, o enfoque que prima é máis de arriba cara abaixo. O número de documentos a nivel provincial que fan referencia a experimentos ou probas piloto en 2015 non foi nin a metade do rexistrado en 2012. A recentralización reduce a marxe de innovación de abaixo cara arriba, unha das características de maior interese da reforma chinesa iniciada en 1978.

Os gobernos locais nunca foron totalmente autónomos pero gozaban dunha significativa discrecionalidade mediatizada polo poder do Partido. Agora, ser moi creativo non axuda á carreira, axuda máis ser leal e executivo. En consecuencia, redúcese o espazo de decisión a nivel local. Con Hu Jintao (2002-2012) esta dinámica era máis flexible, fomentándose a innovación política local e unha maior ductilidade para aplicar as consignas emanadas do poder central.

Xi non cambiou as regras, pero moitas variables dentro delas si cambiaron. Obxectivos políticos que marcan a propaganda do Goberno central como o impulso á urbanización ou a loita contra a pobreza incrementan o seu peso na axenda local. Pero as autoridades locais móvense nun marco de maior inseguridade á hora da súa implementación, en parte porque predominan máis os castigos que as recompensas.

O caso Sun Zhengcai

A finais de xuño, o anuncio da destitución e investigación de Sun Zhengcai, secretario do Partido en Chongqing, convulsionou a política chinesa. Sun non é unha figura menor: trátase dun firme candidato ao Comité Permanente do Buró Político e sinalado por moitos como probable substituto do primeiro ministro Li Keqiang a partir de 2023. Expoñente da sexta xeración de dirixentes, Sun goza de prestixio por un talento recoñecido a través do exercicio de numerosos cargos de máxima responsabilidade a idade temperá, incluíndo a súa condición de membro máis novo do actual Buró Político. O principal hándicap da súa carreira é a proximidade ao ex primeiro ministro Wen Jiabao (así como a altos funcionarios xubilados como Jia Qinglin ou Liu Qi) e a falta de afinidade con Xi Jinping, o actual secretario xeral do PCCh, aínda que este encomiou nalgunha ocasión o seu labor. Terceiro, o substituto de Sun é Chen Min'er, igualmente talentoso pero co engadido dunha virtude iluminadora, a súa afinidade con Xi.

Versións non oficiais suxiren que a investigación de Sun está relacionada coa comisión de “erros políticos”, en concreto, coa súa actitude ambigua á hora de erradicar a influencia e os vestixios -léase, sobre todo, os cargos sobreviventes- do período de Bo Xilai en Chongqing. Recórdese que Bo foi obxecto dun escandaloso caso previo ao XVIII Congreso (novembro de 2012). Esta “deixadez” de Sun afectaría a figuras como Hei Ting, á fronte da policía, ou ao antigo alcalde Huang Qifan. Outras fontes van máis aló e relacionan a investigación coa súa esposa, Hu Ying, ben relacionada coas esposas de procesados como Su Rong ou Ling Jihua con proxeccións na banca Minsheng, aqueixada dunha xestión máis que dubidosa.

Sexa cal for a causa certa, a investigación de Sun é unha advertencia clara de Xi aos seus rivais en vésperas do conclave de outono. Xi reclama mans libres para facer e desfacer ao seu antollo e a defenestración de Sun é a mensaxe coa que aspira a neutralizar aos seus opoñentes, evocando a posibilidade de saltarse as regras ao uso en materia de sucesión no seo do PCCh. No entanto, a destitución pode abrir a caixa de Pandora da loita de clans se os seus adversarios non se deixan intimidar, alentando as loitas internas.

O principal ariete da estratexia de Xi é a comisión de disciplina e o seu titular e aliado, Wang Qishan. O mandato de Wang debe expirar este ano atendendo a razóns de idade e un dos cabalos de batalla do próximo congreso será a súa continuidade ou non. Está por ver igualmente como lle poden afectar a Wang e outros dirixentes as denuncias do magnate financeiro fuxitivo Guo Wengui, que asegura dispoñer de información comprometedor e que afectaría de cheo ao propio Wang polos seus vínculos anteriores co sector financeiro (Wang foi vice primeiro ministro na etapa de Wen Jiabao). As normas relativas á censura estanse intensificando ata niveis nunca coñecidos do mesmo xeito que a persecución de Guo no exterior (reside nos EUA).

Xi e Wang abordan o congreso de outono como a oportunidade para consolidar posicións das súas redes de fieis coa lealdade ideolóxica e persoal como fundamentos principais da promoción pasando a meritocracia a segundo plano. Sobre esa base, nos últimos anos, o tándem Xi-Wang avanzou posicións moi amplas nos chanzos do poder provincial e tamén no central, desde os ministerios ao aparello de seguridade e militar. Con tal nivel de poder acaparado poderán condicionar a sucesión na próxima década e ata impoñer un inusual terceiro mandato do propio Xi.

Paradoxalmente, a esencia da tan encomiada proposta de gobernanza de Xi Jinping é a habilitación e sistematización de controis institucionais do poder, someténdoo a unha “gaiola de regulacións”. A realidade é que o seu poder, nun contexto

de gabanza crecente e chocante das súas habilidades de todo tipo, afiánzase a medida que rasura os poucos controis que lle quedan. Xi non se sente atado por criterios ou preferencias anteriores e impón as súas regras.

O avance paulatino dos afíns a Xi Jinping

A reconfiguración do poder territorial é un proceso en curso pero boa parte das municipalidades e provincias máis destacadas viviron cambios significativos recentemente. Tradicionalmente, no verán, en encontros paralelos, decídense gran parte dos cambios a aprobar no conclave de outono.

Consciente do que se xoga, nestes meses Xi mostrou máis agresividade a modo de lanzamento de advertencias ás faccións rivais. No transcurso do pasado ano, polo menos unha ducia de próximos significados de Xi en Zhejiang foron promovidos a diferentes cargos. É o caso do agora xefe do partido en Beijing, Cai Qi, quen antes foi nomeado alcalde (Guo Jinlong, do clan de Hu, foi relegado). Cai coñeceu a Xi en Fujian nos anos 80 e seguiu no novo século en Zhejiang onde exerceu como vicegobernador. Tamén podemos citar a Li Qiang, xefe do PCCh en Jiangsu e ex gobernador de Zhejiang; a Lou Yangsheng, gobernador de Shanxi e ex xefe do departamento de fronte unida en Zhejiang; a Hu Heping, gobernador de Shaanxi e ex xefe do departamento de organización do Partido en Zhejiang; ou a Liu Qi, gobernador de Jiangxi e ex xefe do partido en Ningbo.

Pola súa banda, entre os candidatos de Wang Qishan favorecidos cómpre citar a Chen Wenqing, ministro de seguridade pública, ex vicesecretario do Partido na CCCD, ou a Huang Shuxian, ministro de asuntos civís que encabezou o ministerio de supervisión, un segmento da CCCD que se ocupa dos funcionarios. Outro favorecido é Huang Xiaowei, membro do Comité Permanente da CCCD que pasou ao comité do partido en Shanxi para liderar a loita contra a corrupción. Esta provincia era considerada unha base de Ling Jihua, moi próximo a Hu Jintao, condenado a cadea perpetua. Huang acabou como xefe adxunto do partido nesta provincia. Outras figuras aliadas de Wang: Jiang Chaoliang, actual xefe do Partido en Hubei ou o gobernador de Gansu, Lin Duo.

Unha figura relevante e que para algúns podería chegar a ser o próximo líder chinés é Chen Min`er, xefe do PCCh desprazado de Guizhou para Chongqing. É difícil por razón da súa idade (nacido en 1960) pero é un gran apoio de Xi. Chen é natural de Zhejiang. Rumores diversos apuntan a que podería reemprazar as preferencias por Hu Chunhua, o chamado a suceder a Xi seguindo a lóxica interna.

Xi prestou especial atención nestes anos a remover os cadros situados na costa este en boa medida próximos a Jiang Zemin, Zen Qinghong ou ata a Zhou Yongkang, que foron substituídos por elites locais ou afíns a Xi ou a Wang Qishan. Na vella garda de Jiang Zemin inclúese a Zhou Yongkang e Zen Qinghong, quen foi vicepresidente no primeiro mandato de Hu Jintao, pero tamén a entes “menores” como a facción do petróleo, a banda de Jiangxi, a facción de secretarios ou a facción da comisión central de asuntos políticos e legais, todos eles identificados como subclans xerados durante o longo mandato de Jiang (1989-2002, trece anos).

Pero o clan de Shanghái, a rede de influencia de Jiang Zemin, foi especialmente acosado por Xi e reduciu ostensiblemente a súa proxección. En xaneiro deste ano, dimitía Yang Xiong como alcalde de Shanghái, unha das pezas máis sobresaíntes, aínda que a nómina é máis ampla. No poder provincial afecta a persoas como Chen Hao, secretario do Partido en Yunnan ou Du Jiahao, secretario do Partido en Hunan. Xi Jinping recuperou a algúns dos seus acólitos (Yang Xiaodu ou Ding Xuexiang) pero unhas veces a idade e outras a corrupción trazou camiños de saída. Yang Xiong naceu en Zhejiang en 1953 e considérase moi próximo a Jiang Mianheng, fillo de Jiang Zemin.

O clan de Shanghái a día de hoxe contaría apenas con cinco cadros de gran relevancia: Zhang Dejiang, Zhang Gaoli, Meng Jianzhu, Han Zheng e Wu Zhiming. Todos menos Han Zheng, por razóns de idade, deben saír de escena. E o que queda, xefe do Partido en Shanghái, está totalmente illado.

A batalla ten un primeiro nivel de referencia nas catro municipalidades subordinadas directamente ao poder central, é dicir, Beijing, Shanghái, Tianjin e Chongqing.

Seguindo os ciclos da política chinesa, Hu Jintao e os seus aliados poden contar cunha ducia de provincias mentres que Xi contaría cunhas quince. No ámbito dos gobernadores, Xi arrasaría co control dunhas 20, mentres que Hu só contaría con 4. De todos os xeitos, estes datos poden cambiar no cómputo final, cando o proceso conclúa e non será ata despois do XIX Congreso.

En resumidas contas, Xi controla xa boa parte da arquitectura provincial e preserva unha gran influencia a través ben de

gobernadores e, sobre todo, de secretarios do Partido. Isto colócalle nunha situación de especial idoneidade de cara ao XIX Congreso. Limpar as provincias de antigas faccións axúdalle a consolidar a súa posición. Cabe precisar que os xefes provinciais do partido son elixidos directamente polas altas instancias do Partido, sendo sancionados polos comités respectivos.

Complementariamente, outro tanto poderíamos dicir no ámbito da Administración do Estado. Entre 2016 e 2017, arredor da metade dos principais órganos e departamentos ministeriais mudaron de responsables. Por esa vía, o presidente tomou o control de importantes institucións, desfacéndose da presenza de antigos aliados do tándem Hu Jintao-Wen Jiabao e culminar a “limpeza” dos partidarios de Jiang Zemin. Soamente uns seis ministerios estarían baixo a influencia dos seus rivais, iso a pesar de que Li Keqiang, o primeiro ministro, figura entre eles. Durante meses especulouse coa posibilidade de que Li non repetise no cargo a partir de 2018, pasando a desempeñar a presidencia do Parlamento chinés.

O futuro da China

O balance das políticas de Xi e o compromiso coa súa continuidade será o eixe deste congreso no que podería alumear o “xiísmo” como novo referente teórico dos comunistas chineses no marco dun ascendente culto á personalidade. En paralelo, unha nova cultura político-organizativa podería dar carpetazo ao legado de Deng Xiaoping, xurdido a rebote da Revolución Cultural.

O retrato final do Comité Permanente do Buró Político, o máximo órgano de poder na China, tamén dará pistas fidedignas sobre as intencións de Xi de permanecer no poder, alomenos, quince anos (a regra son dous mandatos de cinco anos cada un).

A estratexia global de Xi persegue construír unha base de apoio máis ampla e profunda entre a poboación en xeral arredor da súa persoa e do PCCh solapando as voces disidentes e as queixas polas tensións que suscita esa intensa campaña contra a corrupción que lle proveu á par dunha reputación formidable, de igual xeito que a súa vontade de proxectar o novo poder de China no mundo. Por outra banda, é común a convicción de que China áchase nunha etapa crucial do seu desenvolvemento e necesitada dun líder forte. Xi encaixa á perfección nese esquema.

Pero o desempeño dun papel a cada paso máis dominante como autoridade indiscutida no partido e no país supón un serio revés ao modelo de liderado colectivo que preservou a unidade do partido no período posmaoísta. É como xogar con lume.

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

China y el mundo chino

ETIQUETAS

China PCCh Xi Jinping XIX Congreso

IDIOMA

Galego

INVESTIGACION

Relaciones Internacionales

Fecha de creación

septiembre 9, 2017

Campos meta

Autoría : 3717

Datapublicacion : 2017-09-09 00:00:00